

פרשת פנחס תשע"ח

קנאים בעבר ובהווה

לז"נ פנחס בן ראובן הכהן ז"ל

במדבר פרק כה

(א) וישב ישראל בשטים ויחל העם לזנות אל בנות מואב:
 (ב) ותקראן לעם לזבחי אלהיהן ויאכל העם וישתחוו
 לאלהיהן: (ג) ויצמד ישראל לבעל פעור ויחר אף יקוק
 בישראל: (ד) ויאמר יקוק אל משה קח את כל ראשי העם
 והוקע אותם ליקוק נגד השמש וישב חרון אף יקוק
 מישראל: (ה) ויאמר משה אל שפטי ישראל הרגו איש אנשיו
 הנצמדים לבעל פעור: (ו) והנה איש מבני ישראל בא ויקרב
 אל אחיו את המדנית לעיני משה ולעיני כל עדת בני ישראל
 והמה בכים פתח אהל מועד: (ז) וירא פינחס בן אלעזר בן
 אהרן הכהן ויקם מתוך העדה ויקח רמח בידו: (ח) ויבא
 אחר איש ישראל אל הקבה וידקר את שניהם את איש
 ישראל ואת האשה אל קבתה ותעצר המגפה מעל בני
 ישראל: (ט) ויהיו המתים במגפה ארבעה ועשרים אף: פ
 (י) וידבר יקוק אל משה לאמר: (יא) פינחס בן אלעזר בן
 אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את
 קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי: (יב) לכן
 אמר הנני נתן לו את בריתי שלום: (יג) והיתה לו ולזרעו
 אחריו ברית כהנת עולם תחת אשר קנא לאלהיו ויכפר על
 בני ישראל: (יד) ושם איש ישראל המכה אשר הכה את
 המדנית זמרי בן סלוא נשיא בית אב לשמעני: (טו) ושם
 האשה המכה המדנית כזבי בת צור ראש אמות בית אב
 במדין היא:

רש"י

(א) **בשטים** - כך שמה: **לזנות אל בנות מואב** - על ידי עצת
 בלעם כדאיתא בחלק: (ב) **וישתחו לאלהיהן** - כשתקף יצרו
 עליו ואומר לה השמעי לי, והיא מוציאה לו דמות פעור
 מחיקה ואומרת לו השתחוה לזה: (ג) **פעור** - על שם שפוערי
 לפניו פי הטבעת ומוציאין רעי, וזו היא עבודתו: **ויחר אף ה'**
בישראל - שלח בהם מגפה: (ד) **קח את כל ראשי העם** -
 לשפוט את העובדים לפעור: **והוקע אותם** - את העובדים:
והוקע - היא תליה, כמו שמצינו בבני שאול והוקענום לה'
 (שמואל ב' כא ו) ושם תליה מפורשת בעבודה זרה בסקילה,
 וכל הנסקלין נתלין: **נגד השמש** - לעין כל. ומדרש אגדה
 השמש מודיע את החוטאים, העין נקפלה מכנגדו והחמה
 זורחת עליו: (ה) **הרגו איש אנשיו** - כל אחד ואחד מדייני
 ישראל היה הורג שנים, ודייני ישראל שמונה רבוא ושמונת
 אלפים, כדאיתא בסנהדרין (יח א): (ו) **והנה איש מבני**
ישראל בא - נתקבצו שבטו של שמעון אצל זמרי שהיה נשיא
 שלהם, אמרו לו אנו נדונין במיתה ואתה יושב וכו', כדאיתא
 באלו הן הנשרפין (סנהדרין דף פב א): **את המדינית** - כזבי
 בת צור: **לעיני משה** - אמרו לו משה, זו אסורה או מותרת,
 אם תאמר אסורה, בת יתרו מי התירה לך וכו', כדאיתא
 התם: **והמה בוכים** - נתעלמה ממנו הלכה כל הבעל ארמית
 קנאים פוגעים בו געו כלם בבכיה. בעגל עמד משה כנגד
 ששים רבוא, שנאמר (שמות לב כ) ויטחן עד אשר דק וגוי'
 וכאן רפו ידיו, אלא כדי שיבא פינחס ויטול את הראוי לו:
 (ז) **וירא פינחס** - ראה מעשה ונזכר הלכה, אמר לו למשה מקובלני ממך
 הבעל ארמית קנאין פוגעין בו, אמר לו קריינא
 דאגרתא איהו ליהוי פרוונקא, מיד ויקח רומח בידו וגוי': (ח) **אל הקבה** - אל
 האהל: **אל קבתה** - [אל הקיבה] כמו הלחיים
 והקיבה כיון בתוך זכרות של זמרי ונקבות שלה, וראו כלם שלא לחנם הרגם,
 והרבה נסים נעשו לו כו', כדאיתא התם
 (סנהדרין פב ב): (יא) **פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן** - לפי שהיו השבטים
 מבזים אותו, הראיתם בן פוטי זה שפיטם אבי
 אמו עגלים לעבודה זרה והרג נשיא שבט מישראל, לפיכך בא הכתוב ויחסו
 אחר אהרן: **בקנאו את קנאתי** - בנקמו את
 נקמתי, בקצפו את הקצף שהיה לי לקצוף. כל לשון קנאה הוא המתחרה
 לנקום נקמת דבר, אנפרימניט בלע"ז [חמה]:
 (יב) **את בריתי שלום** - שתהא לו לברית שלום, כאדם המחזיק טובה
 וחנות למי שעושה עמו טובה, אף כאן פירש לו הקדוש
 ברוך הוא שלומותיו: (יג) **והיתה לו** - בריתי זאת: **ברית כהנת עולם** -
 שאע"פ שכבר נתנה כהונה לזרעו של אהרן, לא נתנה
 אלא לאהרן ולבניו, שנמשחו עמו ולתולדותיהם שיולידו אחר המשחתן,
 אבל פינחס שנוול קודם לכן ולא נמשח, לא בא
 לכלל כהונה עד כאן. וכן שנינו בזבחים (קא ב) לא נתכהו פינחס עד
 שהרגו לזמרי: **לאלהיו** - בשביל אלהיו, כמו (במדבר יא,
 כט) המקנא אתה לי, (זכריה ח ב) וקנאתי לציון, בשביל ציון: (יד) **ושם איש**
ישראל וגוי' - במקום שייחס את הצדיק לשבח
 ייחס את הרשע לגנאי: **נשיא בית אב לשמעני** - לאחד מחמשת בתי
 אבות שהיו לשבט שמעון. דבר אחר להודיע שבחו של
 פינחס, שאע"פ שזה היה נשיא, לא מנע את עצמו מלקנא לחילול השם,
 לכך הודיעך הכתוב מי הוא המוכה: (טו) **ושם האשה**
המכה וגוי' - להודיעך שנאתם של מדיינים שהפקירו בת מלך לזנות,
 כדי להחטיא את ישראל: **ראש אומות** - אחד מחמשת
 (במדבר לא ח) מלכי מדין את אוי ואת רקם ואת צור וגוי', והוא היה חשוב
 מכולם, שנאמר ראש אמות, ולפי שנהג בזיון
 בעצמו להפקיר בתו מנאו שלישי: **בית אב** - חמשה בתי אבות היו
 למדין עיפה ועפר וחונך ואבידע ואלדעה, וזה היה מלך
 לאחד מהם:

רמב"ם הלכות סנהדרין פרק יח הלכה ו

הגונב כלי שרת מן המקדש והמקלל בקוסם והבועל ארמית אין בית דין נזקקין להן, אלא הקנאין פוגעין בהן וכל שהורגן
 זכה, וכן כהן ששמש בטומאה לא היו אחיו הכהנים מביאין אותו לבית דין אלא פרחי כהונה היו מוציאין אותו חוץ לעזרה
 ופוצעין את מוחו בגזירין, גזירת הכתוב היא שאין ממיתין בית דין ולא מלקין את האדם בהודאת פיו אלא על פי שנים
 עדים, וזה שהרג יהושע עכן ודוד לגר עמלקי בהודאת פיהם הוראת שעה היתה או דין מלכות היה, אבל הסנהדרין אין
 ממיתין ולא מלקין המודה בעבירה שמה נטרפה דעתו בדבר זה, שמא מן העמלין מרי נפש הוא המחכים למות שתוקעין
 החרבות בבטנם ומשליכין עצמן מעל הגגות שמה כך זה יבא ויאמר דבר שלא עשה כדי שיהרג וכללו של דבר גזירת מלך
 היא.